

2. Oldřich Hora: Je-li záhodno a potrebné odstraniti při revisi obč. z rozlišování dědice a odkazu . . . ?

3. Srovn. zvláště Bonfante Istituzioni del diritto romano 7. vydání §§ 186, 187. Téhož Familia e Successiove (passim).

4. Paulus libro VIII responsurum D 23, 3, 72, pr.

5. Tento pojem jmění se v Římanů vyskytoval zvláště mimo případy sukcesse, na př. pro t. zv. peculium. Zajímavé jest na př., že při odkazu peculia „non deducto aere alieno“ byla považována tato doložka za neúčinnou, ježto peculium nemůže jí „vzrůsti“. Tak bylo běžným pojímání za majetek jen to, co zbývá po odražení dluhů (Srovn. D 33, 8, 6, 1). Srovn. dale fr. 6 a 8 D. h. t.

6. Komplikovanost úpravy zodpovědnosti dědické jest zvláště významnou zrámkou německého obč. zákona.

Dr. V. Fajnor:

Dědičské právo na Slovensku*).

(Dokončenie.)

Dědičská smluva

Je dvojstranný právní úkon pre případ smrti, v ktorom sa poridzuje dedictvo alebo odkaz pre niektorú smluvnú stranu, alebo pre obe, alebo pre niektorú tretiu osobu. § 33. z. čl. XVI./1876 hovorí o dědičských smluvách len toľkoto: »Dědičské smluvy a darovania pre případ smrti sú vzhľadom k formálnym náležitostiam len vtedy platné, sú-li poridené pri zachovaní formálnych predpisov, stanovených týmto zákonom pre súkromé písomné záveti, verejné záveti, alebo súkromé písomné záveti, uložené u verejného notára. Ustanovenie §-u 13., podľa ktorého nemožno pojať viacej posledných poridění do tej istej listiny, neplatí pre dědičské smluvy.»

Dědičskú smluvu môže tedy ktokoľvek uzavrieť. Avšak predsa sa ona vyskytuje najviac medzi manželmi, a síce zpravidla pri uzavrení smluvy manželskej, ktorá je tedy zároveň aj smluvou dědičskou.

Dědičská smluva je samostatným dědičským titulom vedľa zákona a vedľa záveti. Od tejto sa líši len tým, že nemôže byť jednostranne odvolaná. Obsahuje-li poskytnutie tretím osobám, je v podstate smluvou in favorem tertii.

Podľa cit. § 33. z. čl. XVI./1876 není možno poridit dědičskú smluvu ústne alebo vo forme privilegovanej. A zostaviteľ ju musí uzavreť osobne; a není-li svojprávný, so schválením poručenského úradu.

Dědičská smluva obmedzuje zostaviteľa potiaľ, že nemôže učiniť opatrenia pre případ smrti na úkor už menovaného dědiča alebo odkazovníka, a že zpravidla není možné jednostranne ju odvolať.

Avšak toto obmedzenie pôsobí len mortis causa, a nie medzi živými. Je samozrejmé, že obmyslená osoba, má právo žaloby z obohatenia proti obdarovanému, bolo-li účelom darovania: pôsobit obmysleného. Avšak vecná účinnosť darovania zostáva, a poškodenému zbýva len žaloba záväzková.

*) Výťah z rukopisných prednášok na Komenského univerzite v zlmnom semestri 1922/23.

Jestli však obdarovaný **vedel**, že darujúci chce týmto spôsobom obmysleného poškodiť, vtedy je povinný darovaný majetok — pokiaľ je tu — vrátiť in natura. (Curia 5953/1909., 4397/1910. atď.).

Zostaviteľ disponuje tedy inter vivos voľne. Len keď je mánostratný, môže žiadať manžel (manželka), ďalej vzostupný príbuzný a potomok, jako i sirotsky fiškál, (keď hrozí zostaviteľovi úplné schudobnenie), aby bol daný pod kuratelu, aby bola uvalená na jeho imanie vnútená správa a aby bola kuratela v poz. knihe poznamenaná. (§ 31. XX/1877; § 1. VI/1880. Rozumie sa, že i nepominuteľný dedič môže žiadať uvalenie vnútenej správy. (§ 4. časť I. judexkur. konfer.; § 254. LX/1881). (Toto právo sir. fiškála prešlo podľa § 8. zák. č. 391/1922 Sb. z. a n. na štátneho zástupcu, pôsobiaceho v sídle poručenského úradu druhej stolice).

Zbavenie účinnosti dedičskej smluvy sa deje v prvom rade jej odvolaním, ktoré môže byť jedno — alebo obojstranné. Obojstranné je ovšem neobmedzené. Jednostranné vykazuje 3 možnosti:

1. Vyhradila-li si strana právo odstúpiť.
2. Dopustil-li sa obmyslený takého činu, pre ktorý by mohol byť vydedený.
3. Učinil-li zostaviteľ v dedičskej smluve opatrenie k prospechu osoby tretej, aniž by ho táto bola ešte prijala.

Dedičská smluva medzi manželmi úplne zanikne, keď sa manželstvo vyhlási za neplatné, keď sa rozlúči, alebo rozvedie, alebo keď sa manželia fakticky rozídu. (Posledný prípad, jako už bolo rečeno, není ešte v praxi bezpochybné riešený). Podobne aj keď sa dedičská smluva zruší následkom odporu, alebo keď sa jednej strane pozdejšie narodí potomok, alebo keď vysvitne, že taký existuje; a konečne: keď obmyslená osoba sa stane vypadnutím nespôsobilou dedič.

Darovanie pre prípad smrti je v podstate darovaním, ponač zostaviteľ (dárca) dáva alebo sľubuje inému majetkovú výhodu na úkor svojej pozostalosti. Už citovaný § 33. z. čl. XVI. 1876 a § 35. toho istého z. čl. obsahujú, celú štruktúru tejto inštitúcie, menovite keď ju srovnáme s darovaním medzi živými. Pri darovaní pre prípad smrti, je podstatným znakom, že predmet darovania sa neodovzdá obdarovanému, kým darujúci (zostaviteľ) žije. (Uzavrely-li tedy strany darovaciu smluvu pre prípad smrti, ale potom dárca predsa odovzdá predmet daru obdarovanému ešte za svojho života — vtedy je to darovanie medzi živými. Totiež platí aj vtedy, keď darujúci povolí obdarovanému, aby si dal ihneď vložiť vlastnícke právo na svoje meno, ačkoľvek mu dovolí do úžitku vstúpiť len po svojej smrti).

Darovanie pre prípad smrti je formálny, slávnostný úkon, ktorý je len vtedy platný, boly-li zachovávané formality súkromej, písomnej, alebo verejnej záveti, alebo súkromej písomnej záveti, uloženej u verejného notára. Ovšem musia tu byť aj všetky podmienky materiálnej platnosti pre darovanie a pre posledné poriadanie.

Obdarovaný musí ovšem prežiť darujúceho a pri nápade musia tu byť aj všetky ostatné podmienky dedenia. Darovanie pre prípad smrti len vtedy nemožno zpät' vziať, jestli sa toho dárca výslovne zriekol. Ináče môže ho vziať z dôvodov vydedenia (hrubého nevďaku).

Výslovne zpät'vzatie vyžaduje práve také formality, jako poriadenie darovania pre prípad smrti. Z toho plynie, že ústne zpät'vzatie je neplatné, aj keď bolo výslovne.

Darovanie pre prípad smrti podlieha tedy pozostalostnému pokračovaniu. A tak tedy není možná previesť vklad vlastníckeho práva v poz. knihe na základe púhej žiadosti k poz. knihe, s priložením darovacej listiny a matričného výpisu.

Povinný podiel je v podstate materiálnoým obmedzením zcstavitelovho práva slobodne porizovať. Je on zároveň oným minimom, ktoré musia každým spôsobom obdržať osoby k tomu oprávnené. (Výnimkou je ovšem prípad vydedenia.) Základy povinného podielu sú obsažené v §§ 4., 7. a 8. časti I. judexkur. konfer., ktoré sa potom v praxi ďalej vyvíjali.

Povinný podiel patrí potomkom a rodičom, a čini polovicu toho, čo by bol oprávnený dediť podľa zákona. Závet prez túto mieru je neplatná, a dedičia nepominuteľní môžu sa domáhať doplnenia tejto polovice. Ovšem krome prípadov vydedenia, obsažených v tit. 52. a 53. časti I. Tripartita.

Povinný podiel treba vydať v peniazoch a nie in natura. Rodičom nepatrí vždy povinný podiel z imania nadobudnutého, lebo zostali manžel (manželka), sú rodičia zákonnými dedičmi len v majetku vetevnom.

— Potomci majú nárok na povinný podiel in infinitum, sú-li dedičmi podľa zákona.

Rozumie sa, že len tí potomci, ktorí by mali právo dediť podľa zákona, keď niet záveti. **Nepatrí** tedy povinný podiel: dieťaťu reskriptom (hlavy štátu) uzákonenému po predkoch otca a matky; nemanželskému dieťaťu po otcovi a po otcových predkoch, ba ani po predkoch matkiných. Cur. dec. č. 79. vyriekla zásadu, že nemanželské dieťa má zák. ded. právo po matke, ergo má po nej aj právo povinného podielu.

Rodič zostavitelov má len vtedy nárok na povinný podiel, keď by bol zákonným dedičom ab intestato. Nemôže-li rodič byť dedičom svojho dieťaťa podľa zákona, nepatrí mu ani povinný podiel po ňom. Patrili mu vôbec, patrí mu len z vetevného majetku, ponač získaný majetok dedí prežívší manžel (manželka).

Podľa Cur. dec. č. 43. patrí povinný podiel samej oprávnenej osobe; ale napadol-li jej už, potom prechádza aj na jej dedičov, trebárs by ona ešte nebola urobila kroka na jeho uplatnenie. Môžeme tedy riecť, že povinný podiel náleží k majetkovým právam ďalej zdediteľným. Rozumie sa, že je možno previesť ho aj medzi živými, na príklad postúpiť, predať, darovať atď.)

Avšak ponač je pov. podiel predsa len osobným nárokom, není možno zabaviť ho exekučne, jestli ho patričný oprávnený ešte nijako neuplatnil.

Povinný podiel treba vypočítať vždy podľa čistej pozostalosti, deducto aere alieno. Všetky majetkové objekty pozostalosti treba odhadnúť v tom stave, v jakom boly v deň smrti zostavitelovej, a podľa tehďajšej hodnoty. Z toho plynie, že eventuálna konfúzia v osobe dediča (splynutie povinného a oprávneného v jednu osobu) ostáva na vypočítanie povinného podielu bez účinku.

Odhadnutie pozostalosti sa deje podľa §§ 41.—42. z. čl. XVI.—1894. Doložiť treba len, že pohľadávky s rušiacou podmienkou treba počítat, pohľadávky so suspenziómou vymečať. Neurčité alebo neisté (pochybne) pohľadávky sa berú len v pravdepodobnej hodnote. Po určení aktív odhadujú sa náklady a dihy (slovom: bremená) pozostalosti, s výnimkou písomného obvenenia, ktoré — rovnajúc sa darovanju, — nemôže byť na újmu pov. podielu.

Po vypočítaní pozostalostnej hodnoty, treba k nej pripočítat, ide-li o povinný podiel potomkov, všetko, čo padá pod deľbu; a krome toho všetky hodnoty, ktoré boly dané s výhradou kollácie, bez ohľadu na to, či ide o povinný podiel potomkov, alebo predkov.

Prí vypočítaní povinného podielu treba počítat: potomka alebo dediča, ktorý je oprávnený dediť podľa zákona; ďalej kocho zostavitel vyhlásil (ponač mu patrí napriek tomu povinný podiel); toho, kto sa

vzdal podielu dedičského, ale nie podielu povinného; a konečne toho, kto odmietol dedičstvo.

Napriek tomu netreba počítať: nehodného; nespôsobilého; toho, kto sa vzdal celého dedičského práva; kto sa vzdal len povinného podielu; koho zostaviteľ právom vydal. Avšak pri počítaní povinného podielu pre potomkov treba skúmať, či nemajú sami potomkov oprávnených k povinnému podielu, pretože títo majú právo, — vypadol-li, — ho reprezentovať. Následkom toho treba brať zreteľ na ďalšieho potomka jako na kmeň, leda že by sa bol oprávnený vzdal povinného podielu s účinkom aj pre svojich potomkov.

Bola-li osoba, majúca právo na povinný podiel, zastaviteľom cele alebo z časti uspokojená, treba všetky takéto poskytnutia odpočítať z hodnoty vypočítanej, čo povinný podiel, a tento vyplatiť len zbytkom. Dostala-li oprávnená osoba viac vopred, jako by jej zákonným (Curia 3059-1911) podielom patrilo, musí vracat do pozostalosti len, majú-li újmu iné osoby stejne k povinnému podielu oprávnené, ako ona.

Slovom: z povinného podielu sa odpočíta každá hodnota, ktorá padá do delby. A síce každé poskytnutie medzi živými sa započíta v hodnote, ktorú malo v dobe dania. Avšak odpočíta sa aj všetko to, čo dostal oprávnený z pozostalosti z dôvodu dedičského (jako dedič, odkazovník, obdarovaný pre prípad smrti, substitút atď.).

Ide-li spor o to, či je prípustné započítanie, alebo o jeho výšku a tak o výšku povinného podielu, vždy musí dokazovať ona osoba, ktorá uplatňuje započítanie.

Je samozrejme, že zostaviteľ má úplnú voľnosť, či a jakým spôsobom chce uspokojiť povinný podiel?!

Avšak, pretože je povinný podiel minimum, musí jeho hodnota byť vydaná nezkrátene (Cur. dec. č. 47). Dal alebo nechal-li zostaviteľ dedičovi k povinnému podielu oprávnenému menej, má tento právo na doplnenie. Horejšie pravidlo, že povinný podiel, jako minimum, musí byť daný nezkrátene, znamená, že nesmie byť ani obmedzený, ani obťažovaný, ale musí byť vydaný čistý: t. j. bez bremena, bez závädy.

Povinný podiel väzí vždy na dedičoch, ktorí ručia zaň in solidum celým svojim dedičstvom. Niet-li dostatočnej úhrady, povinné podiely sa úmerne zredukujú. Avšak je-li dedič aj sám dedičom nepominuteľným, ktorému tiež patrí povinný podiel, nemusí si ho nechať naštrbiť k doplneniu cudzieho povinného podielu.

Poznamenať treba ešte, že povinný dedič — jako je zrejmé — prestihuje odkazy a modusy, a že dedič splní tieto len vtedy, sú-li všetky povinné podiely nezkrátene uspokojené. Osoba, ktorej patrí povinný podiel, má zádržné právo proti pravému dedičovi, a naopak: pravý dedič musí platiť na doplnenie povinného podielu len naproti vydaniu pozostalosti, tedy (jako sa hovorí) z ruky do ruky.

Povinný podiel neprísluší osobe inak oprávnenej, bola-li právom vydedená. Vydedenie môže byť úplné, ale môže byť aj čiastočné (Curi plus licet, licet et minus). Vydedený môže byť každý, kto by inak mal právo na povinný podiel. Avšak len v prípadoch, stanovených v §. 7. časti I. Judexkur. konfer., jako i vtedy, keď je nehodný.

Rodič môže vydediť dieťa: vztiahlo-li ruku na rodičov, alebo spáchalo-li na nich hrubú nepravosť; podalo-li na nich trestné oznámenie, leda že by šlo o ohrozenie státu alebo jeho výsosti; ukladalo-li jedom alebo iným činom o ich život; mrhalo-li ich imanie v zlom tovaryšstve; zameškalo-li vyslobodiť rodiča z zajatia (väzenia).

Dieťa môže vydediť rodiča: mohá-li tento svoje alebo jeho imanie; keď ho bez potreby a rozumného dôvodu listive a na újmu povinného podielu sudzujú alebo sudzujú zamýšľa; keď majetok neobrába alebo zle obrába a nechá ho pustiť; keď ho rodič ukrutne tresce bez spravodlivej príčiny a bez väčšieho previnenia; a konečne keď ho rodič núti k spáchaniu hriechu (trestného činu) alebo nemravnosti.

Vydedenie môže byť ovšem aj podmienené, jako každé poriadenie pre prípad smrti. Nenastane-li podmienka, treba povinný podiel vydedeného vydať. Stane-li sa vydedenie účinným, vydedený potomok vypadne, a má sa za to, že neprežil zostaviteľa.

Na jeho miesto nastúpia jeho potomci (quasi jure representationis), ale dostanú podľa našej súdnej praxi len povinný podiel. Toto pravidlo platí ovšem len, keď ostal testament.

Keď vydedenie nabylo účinnosti, márne žiadajú veritelia vydedeného platbu od skutočných dedičov.

Spoločným pravidlom je pre zkrátenie alebo obmedzenie povinného podielu, že obe obstoja len, sú-li obsažené v platnom poriadení pre prípad smrti s udaním dôvodu. Pravdivosť dôvodu vydedenia musí dokazovať, kto sa naň odvoláva, kdežto vydedený je povinný dokazovať, tvrdí-li, že mu zostaviteľ odpustil.

Zkracuje-li zostaviteľ povinný podiel ešte za živa svojou marnotratnosťou, môžu žiadať čakatelia povinného podielu o uvalenie kurately a vnútenej správy, a po smrti zostaviteľa môžu žiadať od obdarovaného doplnenie, prípadne vydanie svojho povinného podielu. (Querela inofficiosaee donatimis). Takto treba rozumieť §-u 4. časti I. Judexkur. konf., dla ktorého: »Darovanie je obmedzené povinným podielom priamych potomkov, a má-li takých, povinným podielom rodičov.« Viac obdarovaných ručí za povinný podiel v obrátenom poriadku týchto darovaní. Boli-li obdarovaní naraz, ručia v pomere prijatého daru, avšak len po hodnotu, ktorú mal dar v dobe darovania.

Doplnenie povinného podielu zkráteného darovaním možno žiadať od obdarovaného, je-li čistá pozostalosť menej hodná než polovica hodnoty v dobe darovania. K založeniu žalobného práva je tedy treba odhadu pozostalosti a odhadu daru prípadne darov. Hodnota pozostalosti sa určuje z doby smrti zostaviteľa, hodnota darov z doby darovania. Dokazovať sluší tomu, kto sa domáha povinného podielu.

Je-li prípustné započítanie (collatio), treba pripočítať k hodnote pozostalosti a hodnote darov aj hodnotu započítania. Tieto tri obnosy dchromady sú základom k vypočítaniu povinného podielu. Započítanie musí ovšem dokazovať obdarovaný. Pre zkrátenie povinného podielu môže každý žalovať, kto má právo na povinný podiel, trebárs ho nemal v dobe darovania. Výnimkou je ovšem potomok, narodený z manželstva uzavreného po darovaní, alebo osoba adoptovaná alebo uzákonená po darovaní. Naproti tomu potomok alebo pohrebník narodený po darovaní z manželstva v dobe darovania už platného, má nárok na doplnenie povinného podielu.

Podľa dedičského práva na Slovensku mení treba zvláštnej dedičskej prihlášky k prijatiu dedičstva, ponač sa dedí ipso jure. Prejavu vôle je treba len pri odmietnutí (odbyti) dedičstva. Prihlášky bude treba len, jestli to závetca v záveti výslovne ustanovil a určil na ňu presnú lehotu.

Aby prijatie alebo odmietnutie bolo platné, je treba, aby dedič bol spôsobilý dediť. Odmietnutie musí byť prejavené zvláštnym vyjadrením (č. prohlášením), kdežto prijatie môže byť aj mlčanlivé.

Neplatné je odmietnutie alebo prijatie, ktoré bolo prejavené ešte za života zostaviteľovho; ktoré bolo viazané k podmienke alebo času; ktoré sa chce vzťahovať len na jednu časťku pozostalosti.

Kto platne prijal dedičstvo (trebárs aj mlčky), stáva sa skutočným a konečným dedičom (semel heres, semper heres), Ujal-li sa dedič dedičstva, ktoré pozdejšie odmietol, ručí zaň jako jednatel bezprikazný.

Následné dedičstvo nenapadá napadnutím dedičstva, ale pozdejšie, smrťou dedičovou alebo nastaním vytknutej podmienky. Odmietne-li následný dedič dedičstvo, zpravidla sa zmari následné dedenie a dedič ostane navždy dedičom. Pre prijatie alebo odmietnutie odkazu alebo darovania pre prípad smrti platia tie isté pravidlá, jako pre prijatie alebo odmietnutie dedičstva.

Nárok na povinný podiel napadá smrťou zostaviteľovou a prechodí na oprávneného ipso jure, ktorý ho nemôže odmietnuť. Neuplatní-li ho, je tu upustenie od práva, ktoré je neprípustné na škodu osôb tretích. A preto môže byť do dvoch rokov po uvalení konkurzu napadnuté. ((Bod 1. §. 28. konkurz. zákona.) Obmedzením povinného podielu sú len náklady pozostalosti a dlhy zostaviteľove. Avšak povinný podiel predčí odkazy a modusy. ((Bod 5. §. 82. z. čl. XVI.-1894. nariaduje, aby bolo záložné právo k zaisteniu povinného podielu vložené pred odkazmi, a odkazy aby byly vložené v stejnóm poradí.)

Za pozostalostné dlhy ručí dedič len po hodnotu pozostalosti. Jeho ručenie je tedy obmedzené a síce mocou samého zákona.

Táto obmedzená zodpovednosť je dvojeho druhu: cum viribus hereditatis, a potom pro viribus hereditatis. Prvá znamená, že treba dať a vydať pozostalost in natura, druhá; že treba len jej hodnotu vyplatiť. V dnešnom ded. práve na Slovensku má veriteľ právo voliť ktorýkoľvek druh zodpovednosti. (§§. 14, 15., exek. zák.) Pri oboch druhoch je miera, výška a rozsah zodpovednosti stejná, ale rôzny je spôsob ukojenia. Ponevác je zodpovednosť dedičova obmedzená samým zákonom na pozostalost in natura, prípadne na jej hodnotu, netreba k zachovaniu tento obmedzenosti ani inventára, ani iného zaistenia. Z toho plynie ovšem, že dedič ručí nielen pozostalostou, ale ručí aj za pozostalost. A preto ručí aj za škodu na nej zavinenú, ale má aj nárok na náhradu potrebných alebo prospešných nákladov.

Pozostalostné imanie je tedy v ostatnom majetku dedičovom zvláštnou podstatou, dokiaľkoľvek sa neskoncujú všetky možné dedičské otázky.

Je-li dedičov viacej, odpovedajú sa pozostalostné dlhy solidárne po výšku svojich podielov. Podobne i za povinný podiel, za odkazy a za modusy. ((Bod 5. §. 55. zák. čl. XVI.-1894.)

Veriteľ zostaviteľov je povinný dokazovať, že pozostalost je tu, z čoho sa skladá a koľko je hodná. Jako i to že žalovaný je dedičom. Dokáže-li žalujúci veriteľ, že niektorý predmet patrí k pozostalosti, môže sa s nelo uspokojiť aj vtedy, bol-li omylom vynechaný z inventára.

Pozostalostné dlhy sú: 1. také v užšom smysle, 2. dlhy zostaviteľovi. K predošlým patria najmä: náklady pohrābné, obyvké pohostenie pohrebných hostí, náklady náhrobku, liečebné náklady zostaviteľa, odmena vykonávateľa testamentu.

Za uspokojením pozostalostných dlhov nasledujú: povinný podiel, odkaz, modus v tunajšom poradí.

Dedič je povinný pozostalost nielen zavedovať (manipulovať), ale i likvidovať a skončovať. Najmä starať sa o uspokojenie pozostalostných veriteľov a o to, aby žiaden nebol zkrátený. Nestačí-li pozostalost na vyplatenie všetkých dlhov, musí dedič žiadať o uvalenie konkurzu na ňu. Omeškali-li tak učinit, a vznikla-i niekto-

rému veriteľovi z toho škoda, má neukojený veriteľ právo, aby kvótu, ktorá by mu bola v konkurze pripadla, vymohol na dedičovi ad personam. Kto bol uspokojený z dôvodu povinného podielu, odkazu alebo modusu, ručí regresom za nesplatený pozostalostný dlh v pomere obdržanej hodnoty. Väzí-li na pozostalosti vdovské právo, vstúpi dedič v držbu len po jeho zaniknutí. V takomto prípade je povinný vyplatit prísúdený povinný podiel len po zaniknutí vdovského práva.

Veritelia pozostalostí môžu žalovať hneď po smrti zostaviteľa. Za náklady takéhoto sporu ručí dedič dľa súdnej praxi zpravidla v svojej osobe.

Kým pozostalosť neni odovzdaná, treba žalovať aj neznámych dedičov. (Curi dec. č. 42.) (Dľa novejšej praxe len vtedy, keď je pravdepodobné, že existujú krome spisovaných dedičov ešte aj iní.)

Žalobník musí označiť pozostalosť už vo spore, resp. už v žalobe. Určenie pozostalostnej podstaty nemožno presunúť do exekučného pokračovania. Hodnotu pozostalostných objektov treba počítať, — niet-li ich už v pozostalosti, — podľa dňa, keď sa dedič ujal ich držby. Ináče podľa hodnoty, ktorú mali v deň podania žaloby, (nachádzajú-li sa ešte v pozostalosti). Sporné strany majú právo voľne dokazovať hodnotu pozostalosti aj proti odhadu inventárnemu. Platí-li dedič skutočné pozostalostné dlhy bona fide, treba ich pri určovaní podstaty k uspokojeniu veriteľov odpočítat.

Bola-li nariadená exekúcia proti zostaviteľovi alebo proti dedičovi na základe rozsudku vyneseného ešte proti zostaviteľovi, koná sa podľa §§ 14. a 15. exek. zákona. Bol-li zabavený u dediča predmet do pozostalosti nepatriaci, treba ho vymáhať žalobou na vylúčenie z exekúcie (§§ 92. a 168. exek. zák.).

Konečne podotýkame, že dedič môže resp. musí žiadať o uvalenie konkurzu na pozostalosť, keď sú tu jeho mater. podmienky. Veriteľ zostaviteľov môže zabaviť predmety patriace k pozostalosti aj pred ich súdnym odovzdaním dedičovi. Na nemovitosti môže nabyť podmieneného zálož. práva na základe § 74. poz. knih. poriadku. (Cur. dec. č. 34.)

Zásada dedenia ipso jure privodí, že sa dedič ihneď stáva vlastníkom pozostalostných predmetov, a síce (per vindicationem) bez zvláštneho súdneho odovzdania a vôbec bez jakéhokoľvek nabývacieho jednanía. Z toho plynie, že dedič smje ihneď aj zcudziti pozostalostné predmety. Dokáže-li kupiteľ, že správne kúpil nemovitosť od dediča, môže pozostalostný súd nariadiť, aby bolo vlastnícke právo prevedené na tohoto kupiteľa. Ovšem memo dediča, ktorý prostredkuje knihovnú súvislosť medzi zostaviteľom a kupiteľom dedičovým, musí byť na strane B. pod zvláštnou položku vyznačené. Bolo-li medzitým záložné právo prenotované proti dedičovi, vzniká kolízia medzi týmto zástavným právom a právom vlastníctva. Nastáva otázka: platí-li záložné právo, ktoré je proti dedičovi zaznamenané aj proti právnenmu nástupcovi dedičovmu. Túto vec treba riešiť podľa analógie Cur-dec. č. 55. Záznam treba vymazať, dokáže-li nástupca dedičov, že veriteľ konal pri nabývaní knihovného poznamenanía nepoctive. Nedokáže-li toho, zaznamenanie obstojí, a nástupcovi zbýva púhy regres proti zcudzujúcemu dedičovi. Ipso jure prechodí na dediča nielen právo vlastnícke, ale i držba pozostalosti. Dedič pokračuje tedy v držbe zostaviteľovej.

Odovzdanie pozostalosti je len preto potrebné, aby sa dedič mohol legitímovat ako taký naproti tretím osobám, tedy na vonok, a aby mohol snadnejšie preukázat, čo dedil. Potrebné je súdne odovzdanie aj preto, aby pozostalostné nemovitosti mohli byť prepísané na dediča, poneváž sú isté práva, ktoré môže len zapísaný vlastník vykonávať.

Pozostalostné pokračovanie není tedy žiadne constitutum: ono len deklaruje to, čo podľa materiálneho práva beztak je už skutkom. Dedič môže svoje nároky uplatňovať žalobou počas celej premlčacej doby, tedy za 32 rokov. (§ 89. XVI-1894). Dedič konečne nabýva nielen aktíva pozostalosti zostaviteľovej, ale aj jeho dlhy; stáva sa osobným dlžníkom, — ale len po výšku zdedenej pozostalosti. Toto je právne polozenie dediča, keď dedil sám.

Je-li dedičov viacej, vzniká medzi nimi právne spoločenstvo, v ktorom im pripadajú pozostalostné práva a záväzky (recte: activa et passiva) v pomere ich dedičských (či) podielov. Je to tedy istý druh condominia et lege. Avšak pred odovzdaním pozostalosti je toto spoločenstvo úplne jednotné. To jest jeho členovia disponujú len spoločne. Do tohoto jednotného spoločenstva patrí aj vetevný dedič, najmä vtedy, keď je tu vetevné imanie ešte in natura. Spoločenstvo toto trvá, dokiaľ dedičia neprevedú delbu. Dohodnú-li sa, že zostanú aj naďalej v spoločenstve, není to už condominium ex lege, ale len condominium ex contractu, tedy jednoduché, obyčajné spoločenstvo. A neurčia-li si pre jeho vykonávanie zvláštnych pravidiel, platia preň obecné predpisy. (§ 58. XVI-1894).

Jako treba nakladať (manipulovať) s pozostalosťou, to sme už čiastočne povedali pri pojednávaní dedičovej zodpovednosti. Odkazujeme ešte na §§ 90—97. XVI-1894 a konečne na obecné pravidlá o spoločenstvách.

In dubio sú dedičské podiely stejné. Spoludedič nakladá svojim podielom voľne; avšak do súdneho odovzdania len bez ujmy ostatných dedičov a tretích osôb. Spoločnú (pozostalostnú) pohľadávku môžu dedičia len spoločne (alebo skrze kurátora menovaného pozostalostným súdom) inkasovať a dlžník je povinný platiť resp. plniť len do súdnej úschovy. (§. 90. z. čl. XVI-1894). Ide-li o knihovné plnenie, deje sa ono tak, že sa patričné knihovné právo vloží resp. opravi na meno zostaviteľovo. Každý spoludedič je účastný úžitkov i bremien pozostalosti v pomere svojho dedičského podielu. Čoho je treba k udržaniu podstaty pozostalostného imania, to môže aj jednotlivý spoludedič zariadiť. Spôsob užívania a manipulácie určujú si spoludedičia väčšinou hlasov.

Delba je na to, aby prestalo spoločenstvo v pozostalosti, a aby sa jednotlivé jej objekty stali výlučným majetkom jednotlivých spoludedičov. Delba môže byť len tehdy spravodlivá, je-li súvaha pozostalosti presne určená. Avšak ponevác ani naše občianske právo, ba ani § 59. XVI-1894 neobsahujú v tejto veci bližších predpisov, bolo by možné hneď žiadať delbu, leda že by ju bol zostaviteľ odkázal na určitý pozdnejší čas, alebo leda žeby ju boli sami spoludedičia odložili. Avšak je zrejmé, že neslobodno žiadať, aby bola delba prevedená v nevhodný čas (Na príklad kým je úroda na korení). Odloženie delby nesmie byť ovšem na ujmu veriteľom. Delbu prevádzajú zpravidla sami dedičia, leda žeby ju bol zostaviteľ sveril vykonávateľovi záveti, súdu, alebo tretej osobe. A môžu ju previesť buď v pozostalostnom pokračovaní, alebo v spore. Bez pozostalostného pokračovania a bez sporu len vtedy — keď sú všetci svojprávni, a môžu žiadať vydanie dedičského vysvedčenia. (§§ 98. a nasled. XVI. 1894). V takomto prípade deje sa odovzdanie pozostalosti aj vloženie vlastníckeho práva na základe ich dohody.

Aby mohla byť delba prevedená, treba zistiť v prvom rade hodnotu, ktorá patrí dedičom podľa ich podielov. A tu je smerodajná záveť. Netrpí však pochybností, že dedičia sa môžu spoločnou vôľou odchyliť od záveti. Základou je tedy úplná voľnosť delby. Toto stanovisko uznáva aj Cur. dec. č. 34., zaisťujúc slobodu delby aj tým, že podmienené (§. 74. poz. kn. poriadku) záložné právo dedičovho veriteľa nesmie byť prekážkou delby. Totiež platí aj vtedy,

keď veriteľ jedného dediča zabavil spoločnú, ešte nedelenú vec pozostalostnú.

Pravoty dedičskej, a delby dedičskej musí sa každý zúčastniť, kto dedí, ale len pokiaľ smeruje žalobná žiadosť aj proti nemu (Curia 2036-1906, kdežto predtým to žiadala súdna prax bezvýhradne.) Neznámych dedičov zastupuje kurátor. Všetky návrhy a nabídky, učinené v takomto spore, pozbývajú platnosti, nedošlo-li k priateľskej delbe.

Je tiež bezpochybné, že sa dedičia môžu pri delbe nielen od záveti odchyliť, ale aj od pravidiel dedenia podľa zákona. Náš ľud pozná — vedľa obyčajnej delby na rovné čiastky — aj iný druh dedičskej delby, ktorého sa ešte veľmi často pridrižiava. Záleží v tom, že nemovitý majetok sa rozdelí len medzi synov resp. mužských potomkov, a dcéry resp. ženski potomkovia dostanú »výplatok« iným spôsobom, na príklad bohatým grošom, výbavou (movitosťami), domom, intravilánom atď. Tento »výplatok« nedosahuje zpravidla ani hodnoty povinného podielu, najmä keď je dcéra už vydatá, alebo keď ešte sám rodič rozdelil majetok medzi deťmi za svojho života. Ide-li o evidentné zkrátenie ženských dedičov, sirotské úrady takúto delbu zpravidla neschvaľovali, čím bolo napomáhané uplatnenie prvého druhu t. j. rovnej delby.

Čo sa týče modalít delby známe je podľa §§. 59. a seq. XVI-1894. delenie in natura, ďalej vydraženie medzi dedičmi, vydraženie na verejnej licitácii, príbranie do delby nemovitostí mimopozostalostných atď. Základným pravidlom je, že každý dedič má právo žiadať vydanie svojho podielu zásadne a v prvom rade in natura. Až v prípade úplnej alebo čiastočnej nemožnosti nasledujú ostatné spôsoby. Zvláštnosťou dedičskej delby je že: nenabude-li ona platnosti pre pre ktoréhokolvek dielnika, pozbuje účinnosti aj pre ostatných, leda žeby sa boli dedičia medzi sebou inak dohodli. Samozrejme je ovšem, že spoludedičia si vzájomne ručia, že každému z nich sa skutočne dostane toho, čo sa mu ušlo podielom. A pozbuje-li niektorý svojho podielu alebo jeho časti bez vlastnej viny, musia ho spoludedičia v pomere svojich podielov primerane odškodniť. Dedičská delba je smluvou a to smluvou úplnou. Posudzuje sa tedy podľa obecných pravidiel úplných smlúv. A tak môže byť z dôvodu omylu opravená, napadnutá, alebo obnovením delby pomocou sporu zvrátená. Niet-li toho, — viaze účinená delba všetky strany definitívne. Totiež platí pre soznania a vyjadrenia učinené v medziach pozostalostného pokračovania.

Danie v delbu smeruje k tomu, aby potomkovia dostali rovné podiely podľa hláv alebo podľa kmenov. Dostal-li potomok od zosťaviteľa isté dobrá (statky) ešte za jeho života, treba ich hodnotu odpočítať z jeho podielu. Recte: treba pripočítať k delenej podstate všetko, čo sa dáva v delbu. Danie v delbu (inými slovami: započítanie — collatio) sa deje počtovným výkonom, aniž by hodnota v delbu daná musela byť efektívne vplatená. (Tak zv. ideálna kolácia). Základom kolácie je § 2. z. čl. VII-1840: »Všetko, čo dostali dievky obojeho pohlavia od rodičov pri svojom sňatku, alebo i pozdššie, budú im započítané do dedičského podielu«.

Toto pravidlo platilo pôvodne len pre osoby poddanské, avšak mocou právneho zvyku nabylo obecnej platnosti. (Cur. dec. č. 43. s. dôvodmi).

Započítanie platí len medzi potomkami a ovšem len v prípade dedenia podľa zákona. Dedí-li iný než potomok, treba vypočítať jeho čiastku zo skutočnej pozostalosti, bez pripočítania hodnoty daných v delbu. K tomu, čo zbýva po odpočítaní tohoto »cudzého podielu« k delbe medzi potomkami, treba pripočítať všetko, čo je predmetom

kolácie, a podiel jednotlivých potomkov treba vypočítať z tohoto úhrnného súčtu.

Nemí možná vymenovať taxatívne všetko, čo treba a čo netreba započítať, ponaväč niet písaného pravidla. Zasadou je, že rozhoduje vôľa zostaviteľa, trebárs bola prejavená len mlčky, — a že domienka svedčí pre započítanie. Všetko, čo dal zostaviteľ potomkovi za svojho života, dá-li sa predpokladať, že by to nebol dal vyše podielu, — musí byť započítané, leda žeby to bol zostaviteľ dodatočne preminul.

Započíta sa menovite všetko, pri čom si zostaviteľ započítanie pri dávaní vyhradil, alebo ho dodatočne nariadil. Ďalej veno a výbava. Pochodila-li veno alebo výbava od rodičov, platí domnienka, že ich dali spoločne. A tak sa započíta pri smrti jedného rodiča len polovica. Ďalej to, čo potomok dostal k založeniu alebo vedeniu domácnosti, alebo životnej dráhy. Ďalej: peniaz vydaný na vyplatenie dlhov zletilého potomka. Naproti tomu sa nezapočítajú dary alebo poskytnutia, pri nichž zostaviteľ započítanie vylúčil alebo dodatočne preminul. Ďalej obvyklé a príležitostné dary. Náklady vyučovacie, vychovacie a vydržovacie, svadobné, a vojenská taxa.

Dedí-li potomok vzdialenejší, musí dať nielen to v deľbu, čo sám dostal, ale i to, čo by bol musel dať v deľbu jeho vypadnutí predok; jako i to, čo dostal za také vzdanie sa dedičtva, ktoré sa nevzťahuje na potomka.

Čo sa týče spôsobu započítania: najprv treba zistiť hodnotu prijatých statkov v dobe prijatia. Potom ju treba pripočítať k podstate, ktorá má byť rozdelená medzi potomkami. Z úhrnu treba vypočítať potomkov podiel, a z tohoto odpočítať hodnotu, ktorá má byť konfenovaná.

Dedičské spory (hereditatis petitio) sú nasledovné: 1. prejudiciálna žaloba na určenie dedičskej jakovosti alebo subjektívneho práva, dedičského; 2. žaloba na vydanie dedičtva; 3. žaloba na vydanie, alebo 4. na podržanie povinného podielu; a 5. žaloba na vykonanie, opravenie, alebo obnovenie dedičskej deľby, a konečne 6. vyhlásenie záveti za neplatnú.

Dedičský spor môže začať len dedič. Žalovaným je buďto spolu-dedič, alebo iná osoba, ktorá tvrdí o sebe, že je dedičom. Spory, ktoré začnú nededičia, nie sú spormi dedičskými, trebárs by v nich išlo o pozostalosť alebo o práva alebo záväzky patriace k pozostalosti. Tak na príklad: žaloby na pozostalostné náklady, na zostaviteľove dlhy, na vydanie odkazu, medusu, alebo na vydanie niektorého predmetu nededičovi: niesú spormi dedičskými, ani keď ich začne skutočný dedič. Ani žaloba na vydanie pozostalosti není sporom dedičským, začne-li ju dedič proti držiteľovi, ktorý sa neopiera o titul dedičský, alebo drží pozostalosť bezdôvodne. Z uvedených sporov dedičských budeme sa zvlášť zabývať len žalobou pravého dediča proti nepravému na uznanie dedičského práva resp. na vydanie dedičtva. Pre ostatné dedičské spory platia pri dokazovaní i pri rozsudku obecné pravidlá formálne i materiálne.

Dedičský spor možno začať už hneď po deľcii, ale ešte aj po súdnom odovzdaní pozostalosti alebo po vydaní dedičského vysvedčenia. Dedičské spory sa premlčia vobecne platnej dobe 32 liet.

Po súdnom odovzdaní pozostalosti alebo po vydaní dedičského vysvedčenia stačí, keď je žaloba namierená proti osobám uznaným výlučnými dedičmi. Inak treba žalovať všetkých zájomníkov a prípadne aj neznámych dedičov zastúpených kurátorom, a sice i v tom prípade, keby to nebolo prikázané v súdnom usnesení, odkazujúcou na porad práva. (Cur. dec. č. 43.)

O žalobe na uznanie dedičského práva resp. na vydanie dedičstva treba poznamenať: Dedičský nárok je oné právo právneho dediča, podľa nehož môže žiadať od dediča neprávneho, čo mu tento na základe svojho neprávneho dedičského práva, odníma resp. zadržuje. Neprávý dedič zasiahol do dedičstva na základe neexistujúceho dedičského práva. Jeho titul je neplatný. A sice buď ab ovo, alebo pozbyl platnosť zrušením záveti atď.

Rozumie sa ovšem, že dedič môže len vtedy začať dedičský spor na vydanie dedičstva, zadržuje-li mu ho niekto z titulu dedičského.

Spor o dedičský nárok je zvláštnou právnou ochranou. A jako taký, je *actio universalis*. To znamená, že treba vyriešiť a rozsúdiť dedičský pomer medzi spornými stranami v každom smere, a treba upraviť medzi nimi všetky práva a všetky záväzky, plynúce z dedičského práva.

Ponevác sa žalobca opiera o silnejšie právo, musí svoje právo dokázať; jako i to, čo odňal neprávý dedič pozostalosti titulom dedičského práva. Není dôležité, či bol zostaviteľ vlastníkom zadržovaných vecí, alebo len ich držiteľom.

Čo sa týče vydania pozostalosti: pravidlom je, že predmety odňaté z pozostalosti treba vydať in natura, jako i sobraný úžitok; ďalej: i predmety, ktoré dostal držiteľ pozostalosti od tretej osoby náhradou za zničenie, porušenie, alebo odňatie pozostalosti alebo jej jednotlivých predmetov; ďalej i to, čoho získal prostriedkami pozostalosti. Za predmety, ktoré nemôžno vydať in natura, treba dať v náhradu ich hodnotu, čo zakladá nárok osobný (záväzkový), oproti predošlému nároku vecnému.

To, čo držíaci neprávý dedič musí vydať, je zároveň obsahom dedičského nároku, tedy nárok vecný a záväzkový dohromady, s tým dodatkom, že neprávý dedič, ktorý bol *bonae fidei*, platí úroky od podania žaloby, kdežto je-li *malae fidei*, platí ich od toho okamžiku, keď zvedel, že drží pozostalosť bez právneho dôvodu.

Pre zodpovednosť neprávneho dediča treba primerane použiť pravidiel bezdôvodného obohatenia. A tak iné bude polozenie poctivého, — iné nepoctivého, neprávneho dediča.

Poctivý žalovaný není povinný vydávať alebo platiť ničoho, pozbyl-li obohatenia pred doručením žaloby. (Naproti tomu žalovaný nepoctivý, — neprávý dedič, tedy taký, ktorý vedel, že nemá dedičského nároku, keď sa ujal držby pozostalosti, alebo to zvedel pozdejšie, ale drier, než by bol obohatenia pozbyl, alebo kto odňal pozostalosť právemu dedičovi zakázanou svojou mocou (svojímocne), a konečne poctivý neprávý dedič *qua* držiteľ po doručení žaloby: márne sa bráni, že pozbyl obohatenia po uvedených dobách — nezbovia sa platelného záväzku.

Rozumie sa, že žalovaný držiteľ môže svoje protipohľadávky započítať, ale môže ich uplatniť aj zvláštnou žalobou. Nepoctivý — neprávý dedič môže všetko požadovať, čo platil jako dedič. Tedy všetko, čo vydal na vyplatenie pozostalostných dlhov a bremien, viaznucích na pozostalostných predmetoch. A krome toho všetko, čo vynaložil na udržovanie pozostalosti, ale len pokiaľ bola týmito nákladmi obohatená. A konečne aj výrobné náklady pozostalostných úžitkov.

Poctivý — neprávý dedič môže mimo toho požadovať aj všetko to, čo vydal preto, že sa pokladal za dediča. A to i vtedy, nebola-li pozostalosť týmito nákladmi obohatená.

Žalovaný neprávý dedič môže konečne namietat aj svoj prípadný dedičský nárok, jako na príklad svoj povinný podiel alebo vdovské právo, jako i svoju eventuelnú pohľadávku z majetkového práva manželského. Protipohľadávky žalovaného môžu byť žalob-

covi započítané. A presahujú-li jeho pohľadávku, nemusi vydat pozostalostných predmetov — pokiaľ sú tu in natura — drieb, kým mu žalobca nevyplatí protipohľadávku alebo jej zbytok po kompenzácii. Pravidlom je teda, že v dedičskej pravote je prípustné vzájomné započítanie pohľadávok a protipohľadávok aj bez žaloby navzájom, a že neuspokojená strana má zadržovacie (retenčné) právo na predmetoch pozostalosti.

Dr. Jozef Fundárek:

Ztrata práv politických a volebného práva do obcí.

Na Slovensku platný trestný zákon (zák. čl. V. z r. 1878) zná čo vedľajší trest ztratu práv politických alebo jako autentický text zákona hovorí: „suspendovanie výkonu politických práv“ (a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése). Ztratu volebného práva do obcí jako následok odsúdenia trestným súdom, upravuje § 3. volebného poriadku do obcí zo dňa 31. I. 1919 č. 75 Sb. z. a n. v znení stanovenom zákonom zo dňa 18. III. 1920. č. 163 Sbzán.

Naša súdna prax považuje predpisy trestného zákona o ztrate práv politických a §-u 3. cit. volebného poriadku za platné vedľa seba, aplikuje ich kumulatívne a to tak, že v tom istom rozsudku vypovie i ztratu práv politických i ztratu volebného práva do obcí, sú-li tu podmienky oboch. Postup tento vedie k nedorozumeniam, vzbudzuje pochybnosti a preto odporučuje ministerstvo spravodlnosti v prípise č. 60114/22 zo dňa 13. I. 1923 súdom na Slovensku, aby „na budúce nevyslovovaly ztratu politických práv dľa §. 56. zák. čl. V. z r. 1878, ale jedine ztratu volebného práva.“ Akceptovaním tohoto pokynutia by súdna prax len získala. Otázka, ktorú máme túto rozlúštiť, je, či vyrieknutím ztraty volebného práva do obcí vyhovieme aj sem spadajúcim predpisom trestného zákona.

Ztratu práv politických jako vedľajší trest používa trestný zákon v spojení so ztratom úradu, pri deliktach proti volebnému právu občanov, opísaných v VIII. hlave tr. z., však samostatne. Súd povinný je ho uložiť pri odsúdení pre zločin alebo prečin, ohľadne ktorého to predpisuje zvláštna časť trestného zákona, môže ho však pominúť, nepresahuje-li hlavný trest, vymeraný v rozsudku, 6 mesiacov väzenia alebo je-li ním trest peňažitý (§ 54. Pz.). Ztrata práv politických nemá miesta pri prestupkoch (§ 24. tr. zákona o prestupkoch) — výnimku z tejto zásady stanovil § 22. zákona zo dňa 17. X. 1919 č. 568 Sb. z. a n. o trestaní válečnej úžery, dľa ktorého nastáva ztrata všetkého práva volebného a voliteľnosti i pri odsúdení pre prestupky predražovania dľa § 7. I. odst., § 8. I. odst. a § 9. I. odst. tohoto zákona pri osobách mladistvých (§ 17. novely k tr. z.) a pri trestu smrti. Ohľadne posledného tak vyplýva nepriamo z ustanovenia III. odst. § 57. tr. z., ktorý stanoví, že trvanie ztraty práv politických určí súd